

# DIDACTIC AIDS IN PRESCHOOL FACILITIES

## DIDAKTICKÉ POMŮCKY V PŘEDŠKOLNÍM ZAŘÍZENÍ

Natálie Hrdličková, Jarmila Honzíková, Daniel Aichinger

### Abstract

Children in pre-primary education perceive the world around them with all their senses. From a teacher's perspective it is important to involve these human senses as far as possible. Therefore, such didactic aids are often used to gain new knowledge that are interesting for children in its design and relevant for its purpose. Nowadays, teaching aids can be bought in specialized stores or the teacher can create them her- or himself. In our article, we will present some teaching aids that teachers have made by themselves, often with the help of children.

**Key words:** *preschool facilities; teaching aids*

### Abstrakt

Děti v předškolním zařízení vnímají nové poznatky všemi smysly, proto je pro učitele důležité tyto dětské smysly zapojit co nejvíce. K zprostředkování nových poznatků proto velmi často používají didaktické pomůcky, které jsou pro děti svým provedením zajímavé a svým účelem důležité. Didaktické pomůcky lze v dnešní době zakoupit ve specializovaných prodejnách, anebo si je učitel může sám vyrobit. V našem článku představíme některé didaktické pomůcky, které si vyráběli učitelé sami, mnohdy za pomoci dětí.

**Klíčová slova:** *předškolní zařízení; didaktické pomůcky*

## ÚVOD

V předškolním zařízení je více než žádoucí, aby učitel zprostředkoval dětem základní jevy, procesy, činnosti aj. nejen slovně, tzn. popisem, ale také názorně. K tomu využívá tzv. materiální prostředky, např. učební pomůcky, které mu napomáhají společně s vyučovací metodou a organizační formou dosáhnout stanoveného cíle. Prostředky, které zároveň slouží k názornosti vyučování a zároveň umožňují dokonalejší, rychlejší a komplexnější osvojování učiva, nazýváme učební pomůcky. Učební pomůcky mohou mít různou formu, může to být např. skutečný předmět (rostlina, nářadí apod.), nebo obrázek daného předmětu, knihy, filmy apod. Pokud učební pomůcku používáme pro nácvik nového učiva, procvičení či pochopení, můžeme ji nazvat didaktickou pomůckou. Didaktické pomůcky jsou pro malé děti povětšinou uzpůsobeny tak, že je používají po demonstraci učitelem samotné děti.

## 1 DIDAKTICKÉ POMŮCKY A JEJICH FUNKCE

Materiální prostředky, vč. didaktických pomůcek, mohou mít vliv na motivaci dětí, zpětnou vazbu pro učitele, individualizaci činnosti, zároveň šetří čas nejen učiteli, ale i dětem, neboť není nutné složitě popisovat a vysvětlovat něco, co je možné názorně předvést. Důležitou úlohu hrají také didaktické hry, které by v předškolním zařízení neměly chybět. Didaktické hry specifickou formou umožňují dítěti proniknout do světa

poznání, kde si osvojí umění nabývání zkušeností, vědomostí a všech možných dovedností.

Detailnější dělení výše uvedených funkcí materiálních prostředků sleduje hledisko racionalizace vyučovacího procesu, přičemž preferuje tyto základní funkce didaktických pomůcek:

1. **Funkce motivačně-stimulační** – didaktické pomůcky se používají pro povzbuzování zájmu dětí, k udržení jejich pozornosti, na potlačení nežádoucích podnětů, na navození příznivé pracovní atmosféry i na zpestření práce v předškolním zařízení.
2. **Funkce informačně-expoziční** – spočívá v kvalitní prezentaci obsahových a interpretačních informací. Takovouto prezentací učiva je dětem zpřístupněna objektivní realita, děti mohou lépe pochopit podstatné znaky a vztahy, získávají jasné představy o vnější opoře myšlenkových činností. Jde vlastně podporu názornosti.
3. **Funkce procvičovací** – zabezpečuje procvičování a upevňování už prezentovaného učiva, umožňuje lépe proniknout k podstatě, k pochopení učiva, k procvičení vědomostí a dovedností.
4. **Funkce aplikační** – je založena na zásadě spojení školky se životem, spojení teorie a praxe.
5. **Funkce kontrolní** – umožňuje kontrolu průběhu a výsledků dětské učební činnosti. Jde o zabezpečení vnější a vnitřní zpětné vazby ve vyučovacím procesu a o poskytování informací nevyhnutelných pro úspěšné plánování a řízení vyučovacího procesu.
6. **Funkce formativní** – umožňuje při práci s pomůckami a technikou experimentování, porovnávání, odhalování nových postupů a skutečností. Tyto činnosti přispívají k rozvoji tvořivé činnosti dětí, a tím současně i k rozvoji myšlenkových operací a formování smyslových poznávacích procesů.
7. **Funkce ulehčující přechod od teorie k praxi** - dítě neposlouchá pouze slova, ale i vidí, manipuluje s věcmi, experimentuje (Honzíková, 2015).

Důležitost funkce materiálních didaktických pomůcek pro vyučování vyplývá ze skutečnosti, že dítě získává 80 % informací zrakem, 12 % informací sluchem, 5 % informací hmatem a 3 % informací ostatními smysly. Tyto skutečnosti je třeba respektovat obzvláště při práci v předškolním zařízení (Skalková, 2007).

## 2 Didaktické pomůcky pro předškolní děti

Přestože je v současné době k dostání mnoho hotových didaktických pomůcek, musí někdy učitel sám danou pomůcku zhotovit. Důvodů může být hned několik:

- hotové pomůcky neodpovídají záměru učitele,
- pomůcka je příliš drahá a zařízení si nemůže dovést nákup,
- záměr učitele – chce, aby si děti sami pomůcku vyrobily.

A v takovém případě přistupuje učitel k vlastní tvorbě.

### 3 Výroba didaktických pomůcek

V následující kapitole si představíme některé didaktické pomůcky vytvořené přímo učiteli v mateřské škole, mnohdy za pomoci dětí. Ukázkou doplníme o popis využití těchto pomůcek.

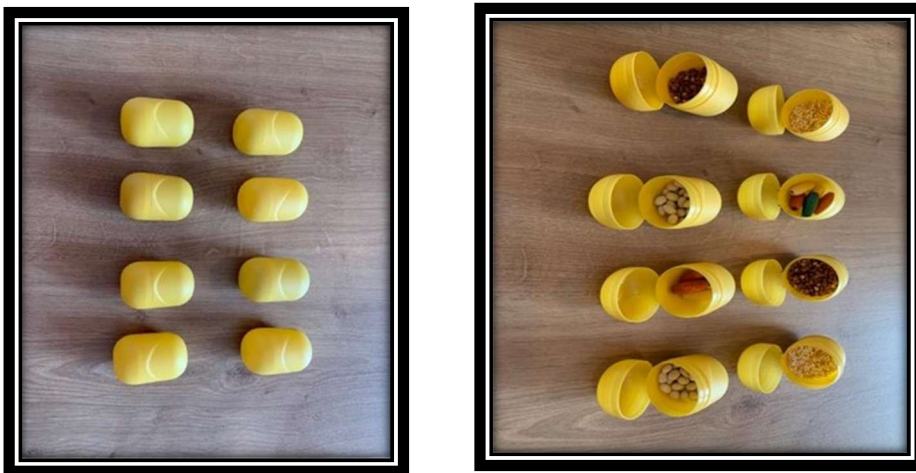
#### **Zvukové pexeso (sluchová diferenciac)**

##### **Postup výroby:**

Do obalů (kapslí) od hraček z Kinder vajíček vložíme různé materiály (např. rýži, korálky, písek atd.)

##### **Využití:**

Na stole jsou naplněná vajíčka různým materiálem a ta dělají zvuky. Vždy dvě vajíčka mají ale stejný zvuk, jelikož jsou naplněny stejným materiálem. Rozloží se po stole a první dítě si vybere první vajíčko a zatřeše s ním. Poté si vybere druhé vajíčko a také s ním zatřeše. Pokud je zvuk stejný nechá si vajíčka u sebe, pokud ne, vrátí je na stůl a zkusí druhé dítě stejným způsobem najít stejnou dvojici.



Obr. 1: Zvukové pexeso; vlevo uzavřená a vpravo otevřená kapsle (autorka Natálie Hrdličková)

#### **Didaktická pomůcka na prostorové vnímání**

##### **Postup výroby**

Vytiskneme nebo nakreslíme na papír různé obrázky a vystříhneme je do kruhu. Poté stejné obrázky i stejně poskládané nakreslíme na papír a vyznačíme trasu.

##### **Využití**

Dítě dostane do ruky plán trasy a musí po ní správně postupovat podle obrázků, které jsou na zemi položené. Musí se správně orientovat, aby došlo do cíle.



Obr. 2: Pomůcka na prostorové vnímání; vlevo hrací deska a hrací karty, vpravo detail hracích karet (autorka Natálie Hrdličková)

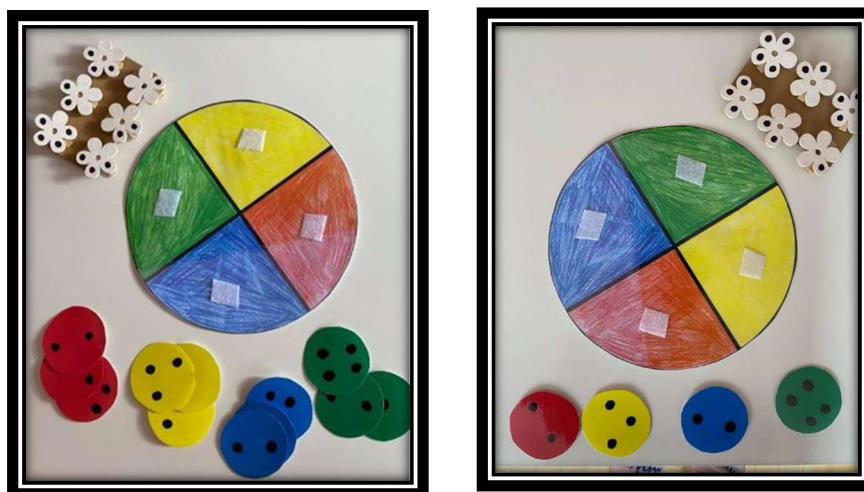
### **Pomůcka pro nácvik počítání (počítací kolečko)**

#### **Postup výroby:**

Z tvrdšího papíru vystříháme větší kruh, který rozdělíme na čtvrtiny. Každou čtvrtinu vybarvíme jednou barvou. Na PC vytvoříme různě barevná kolečka odpovídající velikostí, vytiskneme a vystříháme. Poté nakreslíme do koleček různé počty puntíků. Velký kruh zalaminujeme. Na malá kolečka i na velký kruh nalepíme suchý zip. Na odpovídající počet dřevěných kolíků namalujeme opět různý počet puntíků.

#### **Využití**

Pomůcka slouží k procvičení počítání od jedné do čtyř. Připravíme dětem velký kruh, na každou čtvrtku kruhu musí dát příslušnou barvu s jakýmkoliv počtem puntíků. Když přiřadí správně barvu jejich úkolem je přiřadit kolíček se správným počtem puntíků, jako je na malém kolečku.



Obr. 3: Hrací deska a kolečka; vlevo všechny kruhové hrací karty pro každou barvu, vpravo příklad konkrétních čtyř hracích karet vybraných dětmi pro umístění na hrací desku (autorka Natálie Lukešová)

### **Didaktická pomůcka na procvičení znalosti geometrických tvarů, počtů a barev**

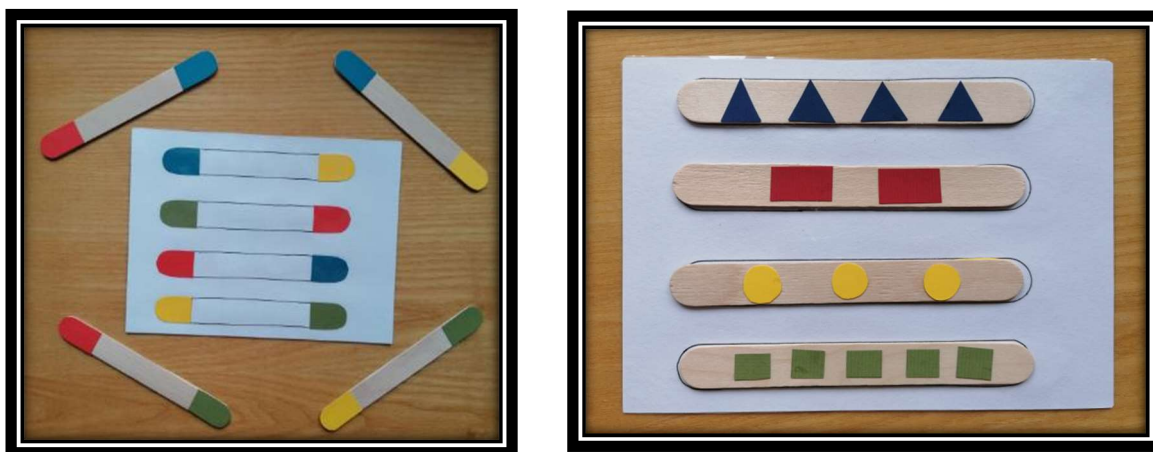
#### **Výroba**

Na čtvrtku obkreslíme čtyři špachtle. Na čtvrtku nalepíme barevné kombinace, ty samé kombinace nalepíme i na špachtle. Čtvrtka se zalaminuje.

#### **Využití**

Děti mají za úkol přiřadit správnou špachtli na odpovídající pole. Další varianty jsou založeny na přiřazování:

- barev
- geometrických tvarů
- současně geometrických tvarů a barev



Obr. 4: Pomůcka na procvičení barev a geometrických tvarů (autorka Tereza Pourová)

### **Didaktická pomůcka na procvičování zavazování tkaničky**

#### **Výroba**

Na polystyrén nakreslíme obrys boty a následně vyřízneme. Uděláme otvory pro tkaničky. Botu vybarvíme pestrými barvami. Provlékne tkaničku.

#### **Využití**

Děti mají za úkol zavázat tkaničku na botě.



Obr. 5: Pomůcka na procvičení zavazování tkaničky (autorka Kateřina Špírková)

## **Didaktické pomůcky na procvičování manuální dovednosti a testování úrovně manuální dovednosti**

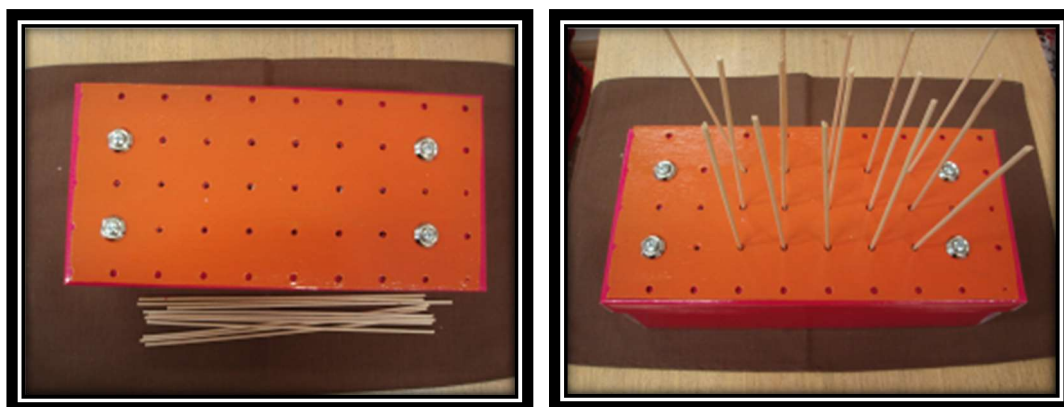
### **Pomůcka první**

#### **Výroba**

Na krabici od bot připevníme natřenou desku ze sololitu s otvory. Otvory prohloubíme až víkem krabice.

#### **Využití**

Test se provádí individuálně. Před dítě je položena krabice s otvory, z nichž některé jsou slepé (po okraji) a 15 špejlí. Úkolem dítěte je zasunout do krabice do připravených otvorů 15 špejlí. U tohoto testu se zaznamenává čas, ve kterém dítě umístí do otvorů všech 15 špejlí. Měří se na desetiny sekundy.



Obr. 6: Testovací úloha na manuální dovednost; vlevo v rozloženém stavu, vpravo s umístěnými hracími prvky (autorka Jarmila Honzíková)

### **Pomůcka druhá**

#### **Výroba**

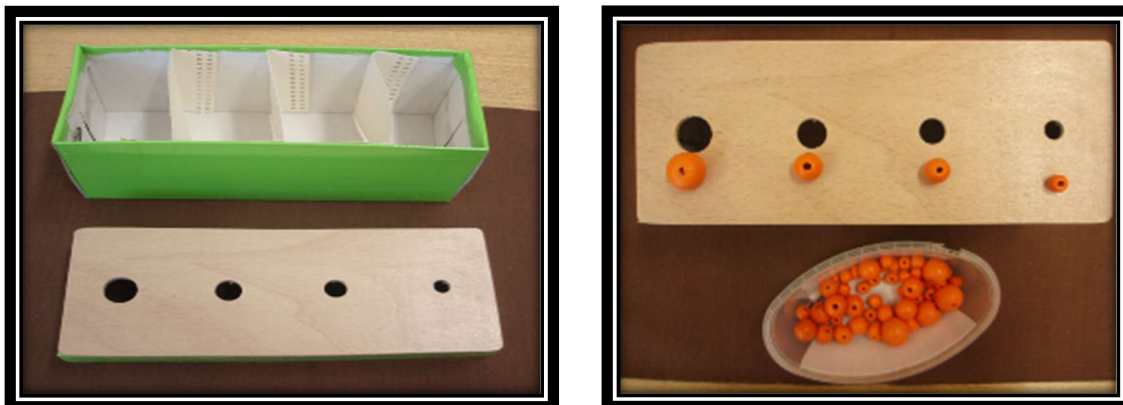
Na krabici od bot připevníme z překližky uříznutou desku s různě velkými otvory. Otvory vytvoříme také ve víku krabice. Připravíme si různě velké korálky. Vnitřní prostor oddělíme kartonem, aby bylo možné provést kontrolu správně umístěných korálků.

#### **Využití**

Test se provádí individuálně. Před dítě je umístěna krabice se čtyřmi různě velkými otvory a korálky čtyř velikostí. Úkolem dítěte je rozřadit korálky čtyř velikostí do krabice s otvory dle velikosti korálků. Krabice má uvnitř přepážky z důvodu kontroly třídění korálků (zamezení vložení všech korálků největším otvorem). Zaznamenává se čas na desetiny sekundy.







Obr. 7: Testovací úloha na manuální dovednosti; vlevo nahoře v uzavřeném stavu, vlevo dole vnitřek krabičky s přepážkami, vpravo nahoře i dole porovnání velikosti korálků s otvory ve víku třídící krabičky (autorka Jarmila Honzíková)

## ZÁVĚR

Didaktické pomůcky provázejí učení dětí od útlého věku a stávají se tak nedílnou součástí jejich každodenní činnosti v předškolním, později i ve školním prostředí. Hrají tak v životě dítěte nejen motivační, ale také expoziční a fixační roli, pro učitele jsou důležitým nástrojem pro procvičování učiva.

## Literatura

1. HONZÍKOVÁ, J. (2015) *Pracovní výchova s didaktikou*. Praha: UJAK. ISBN – 978-80-7452-111-9.
2. SKALKOVÁ, J. (2007) *Obecná didaktika*. Praha: Grada. ISBN - 978-80-247-1821-7
3. VALENTA, J. (2014) *Didaktika osobnostní a sociální výchovy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4473-5
4. MSMT. (2021). Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání – dostupné na: <http://ms.upol.cz/wp-content/uploads/2021/09/RVP-PV-od-1.-9.-2021.pdf>
5. Hrdličková N. (2021), Didaktická pomůcka, Seminární práce k předmětu Tvořivá dílna 2 (KMT/MŠTD2). Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
6. Pourová T. (2021), Didaktická pomůcka, Seminární práce k předmětu Tvořivá dílna 2 KMT/MŠTD2. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
7. Lukešová N. (2021), Didaktická pomůcka, Seminární práce k předmětu Tvořivá dílna 2 (KMT/MŠTD2). Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
8. Kateřina Š. (2021), Didaktická pomůcka, Seminární práce k předmětu Tvořivá dílna 2 (KMT/MŠTD2). Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.

## Kontakty

Prof. PaedDr. Jarmila Honzíková, Ph.D.  
Mgr. Daniel Aichinger, Ph.D.  
Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická  
Klatovská tř. 51, 306 19 Plzeň  
Tel: +420 377 636 500  
E-mail: [jhonziko@kmt.zcu.cz](mailto:jhonziko@kmt.zcu.cz)